

CZU 340.12

DOI <https://doi.org/10.52388/2345-1971.2023.1.01>

ASIGURAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE GARANTATE CONSTITUȚIONAL. ABORDĂRI DOCTRINAR-NORMATIVE

Gheorghe AVORNIC

Doctor habilitat în drept, Profesor universitar, Universitatea de Studii Politice
și Economice Europene, „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: avornic@yahoo.fr
<https://orcid.org/0000-0002-2673-4331>

Alexandr TERNOVSKI

Doctorand, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: Alex-Ternovsky@yandex.ru
<https://orcid.org/0000-0002-0636-4628>

Articolul conține un studiu științific în domeniul poziției de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale garantate constituțional, care sunt esențiale pentru libera dezvoltare a personalității umane în cadrul societății, iar asigurarea lor reală cu drepturi garantate constituie fundamentul societății. În prezentul articol vom elucidă atât legătura organică dintre dreptul garantat și dreptul asigurat, adică unitatea complexă a fenomenului, cât și plenitudinea reglementărilor normative, prin prisma abordărilor doctrinei în literatura de specialitate. În conceptul actual al practicii comunității umane contemporane, statul de drept și democratic prin prisma autenticității, este acela în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate prin art. 1 alin (3) din Constituția Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: Constituție, drepturi garantate constituțional, democrație, libertate, valori supreme, demnitate.

ENSURING FUNDAMENTAL RIGHTS GUARANTEED CONSTITUTIONALLY. DOCTRINAL-NORMATIVE APPROACHES

The article contains a scientific study in the field of the position of ensuring the constitutionally guaranteed fundamental rights and freedoms, which are essential for the free development of the human personality within the society organized in the state. And their real insurance with guaranteed rights constitutes the foundation of the society, which in fact is absent. In the given article we will elucidate both the organic connection between the guaranteed right and the insured right, that is, the complex unity of the phenomenon as well as the fullness of the normative regulations, through the prism of approaches to the doctrine in the specialized literature. Annotation It should be included that in the current concept and practice of the contemporary human community, the rule of law and democracy through the prism of authenticity, is the one in which the dignity of man, his rights and freedoms, the free development of the human personality represent supreme values and are guaranteed by art. 1 paragraph (3) of the Constitution of the Republic of Moldova.

Keywords: Constitution, constitutionally guaranteed rights, democracy, freedom, supreme values, dignity.

SÉCURISATION DES DROITS FONDAMENTAUX CONSTITUTIONNELLEMENT GARANTIS. APPROCHES DOCTRINAIRES-NORMATIVES

L'article contient une étude scientifique dans le domaine de la position de garantir les droits et libertés fondamentaux constitutionnellement garantis, qui sont essentiels au libre développement de la personnalité humaine au sein de la société, et leur garantie réelle avec des droits garantis constitue le fondement de la société. Dans cet article, nous éluciderons à la fois le lien organique entre le droit garanti et le droit assuré, c'est-à-dire l'unité complexe du phénomène, et la plénitude des réglementations normatives, à travers le prisme des approches doctrinales de la littérature spécialisée. Dans le concept actuel de la pratique de la communauté humaine contemporaine, l'état de droit et la démocratie à travers le prisme de l'authenticité, est celui dans lequel la dignité de l'homme, ses droits et libertés, le libre développement de la personnalité humaine représentent des valeurs suprêmes et sont garantis par l'article 1 paragraphe (3) de la Constitution de la République de Moldova.

Mots-clés: Constitution, droits constitutionnellement garantis, démocratie, liberté, valeurs suprêmes, dignité.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННЫХ ГАРАНТИЙ ОСНОВОПОЛАГАЮЩИХ ПРАВ. ДОКТРИНАЛЬНО-НОРМАТИВНЫЕ ПОДХОДЫ

Статья содержит научное исследование в области обеспечения конституционных гарантий основных прав и свобод человека, которые нужны для свободного развития личности в обществе, организованном государством. Фактическое обеспечение конституционных гарантий прав человека является основой общества, которого на самом деле нет. В данной статье определяется отличие в органической связи гарантированных прав от обеспеченных прав, то есть, как сложное единство явления, так и полному нормативного регулирования, сквозь призму научных подходов к специализированной сфере и соответствующей литературы. Следует отметить, что в современной концепции и практике современного гражданского сообщества, область верховенства права и демократии рассматривается сквозь призму аутентичности – это то, в чем состоит достоинство человека, его права и свободы, свободное развитие личности, что представляет собой высшую ценность и гарантируется ст. 1 часть (3) Конституции Республики Молдова.

Ключевые слова: Конституция, гарантированные конституцией права, демократия, свобода, высшие ценности, достоинство.

Introducere

Articolul conține un studiu științific în domeniul poziției de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale, garantate constituțional, care sunt esențiale pentru libera dezvoltare a personalității umane în cadrul societății organizate în stat. Iar asigurarea lor reală cu drepturi garantate constituie fundamentul societății, care prin fapt absent.

În articolul dat vom elucida atât legătura organică dintre dreptul garantat cu dreptul asigurat, adică unitatea complexă a fenomenului, cât și plenitudinea reglementărilor normative, prin prisma abordărilor doctrinei în literatura de specialitate.

În conceptul actual al practicii comunității

umane contemporane, statul de drept și democratic prin prisma autenticității, este acela în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate prin art. 1 alin (3) din Constituția Republicii Moldova [1].

Relevanța acestui articol se datorează studiului situației în domeniul respectiv despre asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în ceea ce privește motivele apariției, problemelor și eficacității acestora.

Scopul studiului este de a stabili și explora principalele motive ale asemănarilor și diferențelor în domeniul asigurării și garantării

protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Baza metodologică constă din principii bine-cunoscute care decurg din sarcina în cauză, care include metoda dialectică, istorismul, studiul și analiza practicii de aplicare a legii și altele.

Structura este determinată de scopurile și obiectivele sale. Constă într-un studiu științific al faptelor, analiza acestora, concluzii și bibliografie.

Idci principale ale cercetării

Garantarea valorilor supreme presupune că ele sunt acoperite pe cale juridică regăsindu-se identificate sub formă de articole individualizate, pe plan intern, în Constituția Statului, iar pe plan extern în Declarații, Pacte și Convenții.

Astfel, Constituția Republicii Moldova cuprinde art.24-53 încadrate în capitolul 2 al titlului II Drepturile și libertățile fundamentale.

Pe plan al Dreptului Internațional public drepturile și libertățile fundamentale se regăsesc în garantarea juridică, actele, parte a cărora este și Republica Moldova. De identificat:

1. Declarația universală a Drepturilor omului din 10 decembrie 1948
2. Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16 decembrie 1966
3. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966, precum și Constituția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950.

Doctrina constituțională abordează problema garantării drepturilor și libertăților fundamentale pornind de la postulatul în conformitate cu care edificiul constituțional al oricărei țări este cu siguranță sortit prăbușirii dacă principala coloană de susținere a acestora – drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului nu este reală și durabilă.

Dinamica istoriei umanității sugerează forma de mișcare a unui bumerang, totul pleacă de la om și revine la el, în folosul sau împotriva lui. Omul este reperul axiologic cardinal al oricărui sistem juridic [2].

Astfel problema drepturilor și libertăților fundamentale garantate constituțional este tratată în literatura de specialitate în lucrările autorilor Arsenii A., Gureac I., Popa V., Cîrnaț T., Deleanu I., Drăganu T., Vrabie G., Moraru G., Tănăsescu E. și a. Cât privește abordarea legăturii organice dintre dreptul garantat și dreptul asigurat, condiții a realizării plene și efective a drepturilor fundamentale garantate constituțional, apoi aici întrunesc doar abordări de la caz la caz. Mai mult ca atât, nici nu s-a făcut o sistematizare a prevederilor constituționale în care statul este identificat direct prin obligația de a asigura dreptul fundamental. Exemplu ne servește inclusiv și art. 47 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova în conformitate cu care Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent. Rezultă deci că dreptul la un nivel de trai decent este garantat constituțional tot odată asigurarea lui ține de obligația statului. Suntem așa dar în prezența unității dialectice dintre dreptul garantat și dreptul asigurat constituțional.

Legitimitatea unității dialectice dintre dreptul garantat și dreptul asigurat – reglementări normative garantarea drepturilor fundamentale. Orice reglementare normativă își are asigurarea într-un anumit domeniu de relații sociale ca rezultat a Marii Revoluții Franceze, absolutismul normandic a fost răsturnat și puse bazele unei noi orientări sociale bazate pe respectul . omului garantate juridicește.

Pe această cale, Adunarea Națională a adoptat, la 26 august 1789 Declarația drepturilor omului și cetățeanului. În cadrul prevederilor Declarației art.16 stabilește că ”Orice societate în care garantarea drepturilor nu

este asigurată, nici separarea puterilor determinată nu are Constituție” [3]. Vom menționa statul clar și imperativ al legăturii organice dintre dreptul garantat și dreptul asigurat care trebuie să fie cuprinsă în textul Constituției.

Acest principiu al unității dialectice dintre dreptul garantat și dreptul asigurat își găsește reglementare și în normele și principiile uniunii recunoscute ale Dreptului internațional Public.

Astfel, în preambulul Declarației universale Drepturilor omului se consideră că este esențial ca drepturile omului să fie protejate de un sistem de drept pentru ca omul să nu fie constrâns cu mijloc suprem, la revoltă și a asigurării [4].

Totodată toate mențiunile trebuie să asigure prin măsuri progresive de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală.

Aceste stipulări de principiu au fost reconfirmate și respectiv dezvoltate în cuprinsul a două Pacte Internaționale. În Preambulul Pactului Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, precum și a drepturilor civile și politice stabilește că statele au obligația de a promova respectarea universală și efectivă a drepturilor și libertăților omului [5].

La nivel European aceeași reglementare o găsim în preambulul Convenției europene pentru aplicarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950 reconfirmă obligația statelor să asigure recunoașterea și aplicarea universală și efectivă a drepturilor [6].

Asigurarea drepturilor fundamentale garantate

Sintetizăm reglementările internaționale și naționale observăm că anume statul este obligat să asigure în practică drepturile garantate atât normativ cât și practic. Pe când Constituția Republicii Moldova stipulează că drepturile și libertățile fundamentale sunt

doar garantate. În acest context, art. 1 alin. 3 din Constituție stabilește că “..., demnitatea omului, drepturile și libertățile lui ..., reprezintă valori supreme și sunt garantate “. Cât privește asigurarea drepturilor fundamentale garantate constituțional, textul constituțional nu conține o reglementare distinctă ci doar în raport cu unele drepturi fundamentale.

O normă cu caracter general este cuprinsă în art. 23 alin.2 din Constituție, în conformitate cu care statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și libertățile și nici de cum asigurarea în practică a drepturilor.

În același timp, identificarea și cauzele drepturilor fundamentale pe care statul nu numai le garantează, dar și le asigură. Conform art. 28 din Constituție Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată. Iar art. 30 din Constituție stabilește că statul asigură secretul oricărei corespondințe.

Asigurarea dreptului la informație potrivit art. 34 alin.(2) din Constituție revocă autoritățile publice care sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățeanului.

Un rol aparte Constituția prin art. 38 asigură realizarea dreptului la învățătură.

Vom menționa că dreptul la un nivel de trai decent, nici nu este individualizat ca drept fundamental definit în cadrul drepturilor fundamentale. Acest moment generează și dificultăți la asigurarea lui chiar dacă art.47 alin.(1) din Constituție stabilește clar că Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent.

În același timp, vom menționa că indirect asigurarea drepturilor fundamentale garantate unde sub incidența art. 33 din Constituție Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică în conformitate cu care persoana vătămată într-un drept al său, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului.

Dar cum rămâne autoritatea publică care a încălcat dreptul fundamental garantat, acestui domeniu absolut nu este clar și totodată

constituie un precedent al dreptului fundamental.

Respectiv, dar Constituția ar stabili clar obligația de a asigura dreptul fundamental garantat atunci indubitabil va fi pusă în acțiune și răspunsurile inclusiv juridice a autorității publice pentru neasigurarea dreptului garantat.

Iată de ce în practica constituțională din Republica Moldova asigurarea drepturilor fundamentale garantate constituțional cade pe seama cetățeanului prin apelarea la instituția protecției juridice. Prin aceasta ordinea să sugerează direct o concluzie rezonabilă, ca fără științele speciale juridice și fără capacitățile materiale ale unei persoane este imposibil de asigura drept vătămat în instanțele naționale pe cont propriu.

Aceasta întocmește o tragedie națională când statul nu asigură nici o garanție constituțională față de cetățean iar cetățeanul singur însuși este lipsit de o protecție competentă și efectivă la nivel instanțele naționale.

Aceasta este principala tragedie a Republicii Moldova moderne, în vederea căreia guvernul este autoprovocat la samovolnicie din cauza impunității și lipsei de drepturi a cetățeanului în fața statului.

Astfel, abordări doctrinale despre garanții protecția drepturilor omului însuși rămâne la nivel declarativ.

Abordări doctrinare privind asigurarea drepturilor fundamentale garantate

Pentru început vom sublinia că această problemă este necesar de a fi tratată în complexitatea sa, pornind chiar de la definirea drepturilor fundamentale, determinarea lor juridice, precum și al asigurării juridice ale omului sunt drepturi naturale subiective esențiale pentru libera dezvoltare a personalității umane în spiritul libertății și demnității, drepturi stabilite și garantate prin Constituție și legi comportând astfel un tratament juridic specific [7].

Iar prin natura lor juridică drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului reprezintă drepturi naturale cu care omul este înzestrat de la naștere, iar statul ca produs al contractului social îi revine obligația de a le nominaliza și de a le proteja constituțional [8].

Una dintre funcțiile exclusive ale curții constituționale este garantarea responsabilității statului față de cetățean art. 134 alin.(3) din Constituție. Iar art. 16 alin.(1) din Constituție stabilește că Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorare primordială a statului.

Suntem în aceste circumstanțe, în cadrul normativ, la modul general, precum și conceptual, de asigurare a drepturilor fundamentale garantate constituțional. Însă doctrina constituțională preferă să abordeze problema prin presiunea instituției juridice protecția judiciară a drepturilor omului.

Astfel, G.Guceac abordează problema prin prisma evoluției istorice a protecției drepturilor omului [9], pornind de la abordările din antichitate până în prezent. Această funcție de protecție este atribuită Instituției Ombudsmanului în Republica Moldova [10]. Însă în opinia noastră dat fiind că în conformitate cu prevederile art. 59 alin.(1) din Constituție Avocatul poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, sesizând instituțiile statice pentru luarea de măsuri respective. Avocatul poporului nu are competențe proprii decizionale, astfel obligația de a înlătura coincidențele depistate cade pe competența altor organe statice, decizia finală fiind la discreția lor.

Tot prin prisma protecției drepturilor și libertăților fundamentale abordează problema și V. Popa [11]. Iar Avocatul Poporului este determinat ca instituție de protecție a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, fiind apreciat ca un organ independent, având

pregătire să exercite un control asupra actelor de guvernământ [12].

În același timp, protecția juridică a drepturilor omului este dedecentă și o monografie.

Postulatul acestui studiu în faptul că sfera drepturilor omului devine un subiect de cea mai largă circulație de o importanță vitală fiecărui stat [13]. Totodată trebuie să remarcăm faptul că autorii în procesul protecției juridice a drepturilor omului, implică instituțiile statice, regionale și internaționale [14]. Un rol important pe plin național este dedicat Curții Constituționale, pornind de la funcțiile de bază, determinate în art. 134 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova [15].

În rest protecția judiciară a drepturilor fundamentale este elucidată doar în cadrul funcțiilor Curții Constituționale.

Problema ce ține de asigurarea juridică în calitate de obligator a statului de aplicare ale și măsuri a realizării efectuate a drepturilor fundamentale garantate constituțional constituie o fermă doctrină științifică.

Concluzii

Unitatea organică dintre dreptul fundamental garantat și dreptul fundamental constituțional asigurat reprezintă unitatea dialectică și efectivă de realizare a drepturilor fundamentale cu valori supreme și total dintre condiție a eficienței statului de drept și democratic. Însă ruptura artificială dintre dreptul fundamental garantat și dreptul fundamental garantat constituțional lasă loc pentru, încălcarea drepturilor fundamentale garantate, implicând astfel și încălcarea principiului democratic al statului de drept contemporan.

Propuneri

Așadar, în scopul statului de drept și democratic în care demnitatea omului și libertățile lui reprezintă valori supreme trebuie nu numai să fie garantate, dar și asigurate propunem cu titlu de Lege de a completa art.1

alin.3 după cuvintele ..., sunt garantate cu sintagma „și asigurate constituțional”.

Suplimentar, să dezvolte măsuri oglindă de responsabilitate în privința statului și funcționarii de guvernare proporțional cu cele care se aplică unui cetățean pentru neplata impozitelor și taxelor, sustragerea de la devotamentul sacru față de țară, neîndeplinirea îndatoririi sfinte de a proteja Patria, refuzul serviciului militar în armată. Abia atunci ne putem baza pe dreptatea și unitatea dintre stat și cetățean într-un singur tot, datorită prevederii acestui asigurarea garantări constituționale.

Referințe bibliografice

1. *Constituția Republicii Moldova* adoptată la 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12 august 1994, republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29 martie 2016 art. Nr. 140.
2. DELEANU, Ion. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat*. Editura Europa Nord – București, 1996, vol.2 p.115.
3. Citat după Arseni A., Ivanov V., Suholitco L. *Drept constituțional Gh. Centrul Ed. Polig al USM 2103 p.193 ISBN 9975-70-356-9*
4. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10 decembrie 1448. Aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.90. Publicată în Ediția oficială *Tratate Internaționale 1998 volumul 1 p. 11.*
5. *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* din 16 decembrie 1946. Autenticat prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990. Publicat în Ediția oficială *Tratate Internaționale 1998 volumul 1 pag.18* *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice* din 16 decembrie 1966 Ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990 Publicat în Ediția Oficială *Tratate Internaționale 1998 volumul 1 p. 30.*
6. *Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* din 05.11.51 Ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.1299-XIII din 24.07.97 Publicată în Ediția oficială *Tratate internaționale volumul 1 p.341.*
7. ARSENI, Alexandru. *Drept Constituțional*

și instituții politice. Tratat Ed. A 3-a actualizată și restructurată – Chișinău, USM 2021 vol.1 p.230 ISBN978-9975-149-39-6

8. P. 233.

9. ARSENI, Alexandru. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat*. Chișinău CEP USM 2022 vol.2 p.223 ISBN 978-9975-149-39-1

10. GUCEAC, Ion. *Tratat de drept constituțional*. Chișinău, 2022, ÎS FEP Tipografia Centrală vol.2, p.94-95 ISBN 978-9975-151-78-8

11. P. 146-154.

12. POPA, Victor. *Tratat de drept constituțional și instituții politice*. Ed. 2. Chișinău, 2021, p. 521. ISBN 978-9975-84-148

13. P. 523.

14. CÎRNAȚ, Teodor, CĂRNAȚ, Marina. *Prezența juridică a drepturilor omului*. Chișinău, Reclavux, 2006, p.5 ISBN 9975-932-62-6

15. P. 116-380.

16. P. 151-160.